

Dr. Aszalós János (1901-1939), a szegények orvosa

Ábrám Zoltán

Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem, Közegészségtani Tanszék

Dr. Aszalós János (1901-1939), medicul săracilor

Dr. Aszalós János s-a născut în comuna Iara de Jos (județul Mureș-Turda), a făcut studii la Aiud și la Cluj, iar diploma de medic și-a luat-o la Seghedin. Cariera sa profesională a fost scurtă, dar bogată: diferite funcții academice și ministeriale, activitate științifică, realizări în domeniul educației sanitare, înființarea și ajutorarea diferitelor instituții sociale și medicale, și, în primul rând, activitate curativă și de sănătate publică, bazată pe umanitate accentuată, pentru care a și fost numit "medicul celor săraci". În anul 1998, copiii lui au înființat Fundația Comemorativă "Dr. Aszalós János", care până în prezent a premiat peste cincizeci de persoane cu contribuții însemnate în domeniul social, medical și cultural.

Cuvinte cheie: Dr. Aszalós János și familia, fundație în amintirea lui

Dr. Aszalós János (1901-1939), the doctor of the poor

Dr. Aszalós János was born in Alsóajára (Maros-Torda county). He studied in Nagyenyed (Aiud) and Kolozsvár (Cluj), and he completed his medical studies in Szeged. His professional carrier was short, but rich: different academical and ministerial functions, scientific activity, achievements in the domain of health education, establishment and support of different social and medical institutions. He was called the doctor of the poor because of his curative and public health activities based on strong philanthropy. His children founded the Dr. Aszalós János Comemorative Foundation in 1998, which has given prizes to over fifty people with important social, medical and cultural contributions.

Keywords: Dr. Aszalós János and family, foundation in his memory

Orvostudományi Értesítő, 2010, 83 (1): 73-75

www.orvtudert.ro

Dr. Aszalós János 1901. augusztus 5-én született a Maros-Torda megyei Alsóajára községben. Maroskeresztúri születésű édesapja, Aszalós György járási szolgabíró, nagypapja torockószentgyörgyi református lelkész volt. Édesanyja, Szöllőssy Anna dévai származású.

Elemi iskolába szülőfalujában járt, majd hat éven át Nagyenyeden tanult. Ezt követően két éven át a Kolozsvári Református Főgimnázium tanulója, itt fejezte be középiskolai tanulmányait 1920-ban, mindvégig jeles osztályzattal. Még abban az évben az első világháború után Szegedre menekülő, áttelepülő kolozsvári egyetemmel együtt érkezett a Tisza-parti városba, ahol magyar állampolgárságot kapott, miközben orvosi tanulmányait folytatta. Hihetetlen szívóssággal és szorgalommal, nehéz küzdelmek között végezte az egyetemi éveket. 1926. július 15-én szerzett orvosi diplomát a szegedi Magyar Királyi Ferencz József Tudomány Egyetemen. Szegeden nősült meg, Schwartz Ilonával kötött házasságából három gyermeke született: Adorján, János és Ilona.

Kiemelkedő tanulmányi eredményeinek köszönhetően Aszalós János már hallgató korában, 1924 őszétől két éven át gyakornokoskodott a Törvényszéki Orvostani Intézetben. Az orvosi diploma megszerzése után tanársegéddé nevezték ki ugyanoda (1926-1929), miközben letette a törvényszéki orvosi szakvizsgát (1927), és rendőrorvosi képesítést (1928) szerzett. Ezalatt általános orvosi praxist és kiemelten bőrklinikai gyakorlatot foly-

tatott. Rövid ideig, fél éven át a Közegészségügyi Intézet tanársegéde 1929. július 1-től. 1929-ben Budapesten elvégezte a tisztifőorvosi tanfolyamot, aminek köszönhetően 1930. január elsejétől a Bihar vármegyei derecskei járásba járási tisztifőorvosnak nevezték ki, ahol valószínűsíthetően betegeket is gyógyított. 1934-ben iskolaorvosi és egészségügyi tanári képesítést szerzett.

1934 őszén Budapestre került minisztériumi beosztásba: a Belügyminisztérium Egészségügyi Főosztályán miniszteri titkár. Egyik megbízatása alapján 1935-től haláláig a Gyógyszerészek Országos Jóléti Alapjánál ellenőrző vizsgálatokat végzett. 1938-ban a visszacsatolt Kárpátalja egyesített Bereg és Ugocsa megyéinek a tisztifőorvosa lett, akit a közegészségügy átszervezésével és intézményesítésével bíztak meg.

Korai halálát (1939. október 3.) a menekülő lengyel csapatok szűrése közben kapott agyhártyagyulladás okozta [11]. A fertőzés kezelésére Beregszászon nem volt mód, ezért orvosai Budapestre küldték – azzal a mentőautóval, melyet ő szerzett a megyének –, de csak a debreceni klinikáig jutottak; a halála ott következett be. Temetése október 6-án történt Budapesten a Farkasréti temetőben; ma is ott nyugszik.

Tudományos tevékenység

Aszalós János már egyetemista korában érdeklődést tanúsított a tudományos munka iránt, nyertes pályadíj szerzője [2]. Közleményei jelentek meg különböző orvosi szaklapokban. A közegészségüggyel összefüggő szociológiai kutatómunkát végzett.

Dr. Ábrám Zoltán

Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetemi
540139 Marosvásárhely - Târgu Mureș
str. Marinescu nr. 38
E-mail: abramzoltan@yahoo.com

Eleinte törvényszéki orvostani értekezéseket készített [1]. Később az egészségügyi felvilágosító tevékenység egyre szélesebb körű kiterjesztésén buzgálkodott, írásában a megelőzést szolgáló egészségvédelmi munka, az orvosi tanácsadás fontosságát hangsúlyozta [3]. Szegedi iskolákban végzett általános egészségügyi felmérést a diákok körében, évek múlva pedig a derecskei járás elemi iskolás tanulóinak az egészségi állapotát felmérő vizsgálatot folytatott [9]. A falu egészségügyi és szociális viszonyai különösképpen foglalkoztatták, amiért a sajátságos helyzetüknél fogva külön csoportot képező gazdasági cselédek életkörülményeit vizsgálta [5].

Munkáját átítatta az egészségügyi megelőző gondolkodásmód kialakítása és ennek jegyében az új magyar orvosnemzedék képzése. „Az egészségügyi megelőzésből a nemzet összességére nézve erkölcsi és anyagi gyarapodás származik. [...] Az új orvosnemzedék egyöntetű nevelő hatása szükséges, hogy meggyőződésük szerint az állandó bajt megelőző ellenőrzésre is mind nagyobb áldozatokat hozzanak” – vallotta [4].

A szegények orvosa

Dr. Aszalós Jánost már pályája kezdetén a „szegények orvosának” nevezték, mivel pénzt senkitől sem fogadott el, sőt gyakran ő vásárolta meg a gyógyszert a rászorulóknak. Életét a szegények gyógyításának és főleg a betegségek, járványok megelőzésének szentelte. Emberbaráti ténykedésének szép példája, hogy a rászoruló gyermekek számára állami óvodákat szervezett. Tisztifőorvosként saját autójával és egy rászertelt röntgenkészülékkel mozgó szűrőállomást hozott létre. Utolsó jótéteményeként megmaradt pénzéből meleg takarókat adományozott az ország megszállása miatt menekülő lengyel áradat gyermekeinek és asszonyainak.

Hivatali kötelezettségein túl szerteágazó, közösségi célokat szolgáló kezdeményezések, megvalósítások létrehozója. Szociális és egészségügyi intézményeket keltett életre vagy támogatott, amelyek igen eredményes munkát fejtettek ki a gyermekhalandóság csökkentése és általában a népegészségügy terén. Nevéhez kötődik a Zöld Kereszt anya- és csecsemővédelmi mozgalom, valamint az egészségvédelmi feladatokat ellátó Stefánia Egyesület beindítása életének több állomásán. Jónéhány tuberculosisszűrőállomást, malária-kutató intézetet, járványellenes központokat szervezett, számos felvilágosító tanfolyamot indított el, és szívesen tartott népszerűsítő előadásokat. Ő találta fel és szabadalmaztatta az ún. „steril poharat”, miután felismerte a közös pohárhasználatból eredő fertőzésveszélyt.

A nagy tudással felvértezett dr. Aszalós János minduntalan azt hirdette, hogy az ország sorsa a fejlett közegészségügyön nyugszik. Miközben minden percét a köznek szentelte, még arra is szakított időt, hogy műsoros esteket indítványozzon és szervezzen a Stefánia Szövetség részéről, sőt rendezésében működvelő színjátszó előadásokra is sor került.

Az egészségvédelemben vetett erős hit, példátlan szorgalom és megható szerénység jellemezte [8]. Egész életében a munka és a kötelességteljesítés vezérelte. „Kitűnő orvos, kitűnő hivatalnok és kitűnő ember volt. Ritka tapintattal tudta közös nevezőre hozni a holt betűt és az élő együttérzést” – idézzük a róla szóló méltatást [10]. „Minden idődet, minden erődet, egészségedet, magánéletedet, egész valódát a köznek, az egészségügynek szentelted, és most a legtöbbet, életedet, önmagadat is a köznek áldoztad. Mert a megfeszített munka, a kötelességteljesítés, a közegészségügy hősi halottja vagy” – olvashatjuk a nekrológban [7].

Halála után Bereg és Ugocsa vármegye orvosai, gyógyszerészei és védőnői kara elhatározta, hogy emlékbizottságot hoz létre. A bizottság közadakozásból elkészíttette a tragikus hirtelenséggel fiatalon elhunyt dr. Aszalós János főorvos arcképét [12], amelynek éveken át Beregszászon a vármegye székháza nyújtott otthont. Az emlékkönyvben szereplő portré 1938-ban készült egy budapesti fotószalonban (1. ábra).

1. ábra. Dr. Aszalós János arcképe (Budapest, 1938)

Dr. Aszalós János Emlékalapítvány

A fiatalon elhunyt orvos emlékére gyermekei alapítványt hoztak létre. Dr. Aszalós Adorján (sz. 1929) évtizedekig a rákbetegségek kemoterápiájának területén folytatott

kutatómunkát az Egyesült Államokban, a magyar-magyar tudóscserék egyik úttörője, a Magyar Tudományos Akadémia külső tagja. Dr. Aszalós János, ifj., (sz. 1931) az 1956-os forradalomban való részvétele, s később a „földalatti” evangelizáció szervezése miatt börtönbe került, majd két évtizednek kellett elteltie ahhoz, hogy tudományos munkatársként a mesterséges intelligencia kutatásának területén dolgozhasson. Négy gyermekük közül legnagyobb fia, Aszalós Zoltán (sz. 1967) a kuratórium tagja. Néhai dr. Aszalós János legkisebb gyermeke, Aszalós Ilona, Visnitzné, (sz. 1940) édesapja korai halálát követően született, mozgalmas életpályát követően gazdasági főigazgatóként került nyugállományba.

1998 óta a Dr. Aszalós János Emlékalapítvány évente díjakat oszt ki Marosvásárhelyen meghatározott pályázati rendszerben. A létrehozók akarata szerint az alapítvány célja kettős. Egyrészt az erdélyi születésű dr. Aszalós János (1901-1939) emlékének a fenntartása, másrészt egészségügyi, szociális és kulturális jellegű kezdeményezések, elindítóik és irányítóik anyagi és főleg erkölcsi támogatása [13].

Több mint egy évtizedes fennállása alatt a Dr. Aszalós János Emlékalapítvány félszáznál több személyt tüntetett ki. Róluk írja az emlékkönyv szerzője: „Tették amit, amennyit tehettek, önerőből, s olykor barátok, ismerősök jobbító szándékát is okosan kamatoztatva. Diakóniai lelületűek, kik tervezgettek, kezdeményeztek, teremtettek a hit, a szeretet, a nemzet hármasság oltárán áldozva” [6].

(2. ábra)

2. ábra. A Dr. Aszalós János emlékérem

Ki a köznek él, annak élni érdemes

Dr. Aszalós János rövid ideig tartó, ám jelentős eredményeket felmutató munkássága, egészségügyi szervező alakja, példamutató hazafisága halálának hetvenedik évfordulóján arra biztat mindannyiunkat, hogy „ki a köznek él, annak élni érdemes”.

A közegészségügy, a népegészségügy hű szolgálói éppen közösségi áldozatvállalásuk által válhatnak halhatatlannokká.

Emléke, emléküik legyen áldott!

Irodalom

1. Aszalós J. - Nagyszámú, lenyelt idegentest két szerencsésen végződött esete, Orvosképzés, 1928, 5-6, 3-6.
2. Aszalós J. - Életrajzom, kézirat, Budapest, 1929, 1-2.
3. Aszalós J. - Árt-e az orvosi magángyakorlatnak a praeventív egészségügyi munka?, Anya- és csecsemővédelem, 1930, 7, 415-417.
4. Aszalós J. - Miből fog élni a jövő magyar orvosnemzedék?, Új Magyar Orvosnemzedék, 1935, 2, 4-6.
5. Aszalós J., Gärtner I. - Gazdasági cselédek vizsgálata Bihar megye derecskei járásában 1934. évben, Athenaeum, különnyomat a Népegészségügy 1935. évi 10. számából, 1935, 1-9.
6. Járay F. K. - Dr. Aszalós János Emlékalapítvány, Fumus Kiadó, Marosvásárhely, 2006.
7. Lakó K. - Egy jó ember emlékének, Szatmár és Bereg, 1939, 42, 4.
8. Petres A. - Dr. Aszalós János, Zöld Kereszt Tudósító, 1939, X, 7, 125.
9. Szász J. S. - Érdekes statisztika a derecskei járás iskolás gyermekeinek egészségi állapotáról, Bihar, 1934.
10. ***Dr. Aszalós János, Kárpátalja, 1939, 41, 2.
11. ***Dr. Aszalós János életrajza, a „Dr. Aszalós János Emlékalapítvány” szórólapja, 2000, 1-2.
12. ***Jegyzőkönyv a „Dr. Aszalós János Emlékbizottság” üléséről, Beregszász, 1940, XI. 5, 1-2.
13. www.aszalosalapitvany.hu